Ministerstwo
Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Maria Ejchart

BK-VII.0520.426.2024
Warszawa, 27 grudnia 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr **6724** złożoną przez Pana posła Krzysztofa Piątkowskiego *w sprawie nieprawidłowości w obszarze więziennictwa*, uprzejmie przedstawiam następujące informacje.

Ad 1

W związku z sygnalizowanymi licznymi nieprawidłowościami w funkcjonowaniu przywięziennych zakładów pracy, w 2024 roku rozpoczęto kompleksowe działania w zakresie audytu i kontroli finansowej tych podmiotów. Działania te podejmowane są zarówno przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, który sprawuje bezpośredni nadzór nad przywięziennymi zakładami pracy, jest również dysponentem Funduszu Aktywizacji Zawodowej Skazanych oraz Rozwoju Przywięziennych Zakładów Pracy, jak i przez wyspecjalizowaną komórkę kontrolną będącą w dyspozycji Ministra Sprawiedliwości - organu założycielskiego przedsiębiorstw przywięziennych.

Wspomniane kontrole znajdują się na różnym etapie realizacji, niemniej już w chwili obecnej stwierdzić można, że w ich wyniku ujawniono lub potwierdzono wiele uchybień i nieprawidłowości przede wszystkim w sferze zarządzania i rażąco nieracjonalnych wydatków przedsiębiorstw. Tam gdzie pozwalały na to zgromadzone dotąd materiały, wystosowane zostały zawiadomienia do organów ścigania.

W związku z tym przedmiotem zainteresowania Ministra Sprawiedliwości jest kompleksowe funkcjonowanie programu „Praca dla Więźniów". Zgodnie z oczekiwaniami wyrażonymi przez pomysłodawców programu budowa i tworzenie korzystnych warunków dzierżawy przedsiębiorcom hal produkcyjnych zlokalizowanych przy jednostkach penitencjarnych jak również szereg innych ułatwień dla kontrahentów zewnętrznych, finansowanych m.in. ze zwiększenia kwot potrąceń z wynagrodzeń więźniów na Fundusz Aktywizacji Zawodowej Skazanych oraz Rozwoju Przywięziennych Zakładów Pracy, miało sprawić, że większa liczba przedsiębiorców będzie zainteresowana współpracą z jednostkami penitencjarnymi w celu zatrudniania więźniów. Tymczasem z wybudowanych 52 hal produkcyjnych produkcja została uruchomiona w 44, przy czym zatrudnienie w nich znalazło jedynie około 2000 skazanych, co rodzi zasadnicze pytania o efektywność wydatkowanych na ten cel środków. Również na tym polu ujawnione zostały nieprawidłowości, czego przykładem jest przypadek firmy Golbalux sp. z o.o. dzierżawiącej halę zlokalizowaną w Zakładzie Karnym w Rzeszowie.

Ad 2

Opisane nieprawidłowości wiązać trzeba przede wszystkim z działaniami kadry zarządzającej przedsiębiorstwami, jak również z działaniami poprzedniego kierownictwa Służby Więziennej. Osoby te nie sprawują już swoich funkcji. Na początku bieżącego roku odwołane zostały osoby z kierownictwa Służby Więziennej, w tym Dyrektor Generalny Służby Więziennej. Odwołani zostali również dotychczasowi dyrektorzy przywięziennych zakładów pracy, a z myślą o zapewnieniu możliwie wysokich kompetencji nowej kadry zarządzającej, ich następcy wyłonieni zostali w drodze konkursu, mimo iż obowiązujące regulacje nie przewidują takiego wymogu.

Jak wspomniano wcześniej, w przypadkach gdzie mówić można o odpowiedzialności karnej, przedstawione zostały zawiadomienia do organów ścigania.

Ad 3

31 grudnia 2020 r. w Rzeszowie została zawarta umowa dzierżawy pomiędzy Przedsiębiorstwem Produkcyjno-Handlowo-Usługowym Golbalux sp. z o.o. a Skarbem Państwa - Zakładem Karnym w Rzeszowie. Przedmiotem umowy była dzierżawa części hali stolarsko-tapicerskiej oraz dzierżawa hali magazynowej, w których Dzierżawca zobowiązał się, w zakresie prowadzonej działalności, do uruchomienia produkcji i zatrudnienia osadzonych odbywających karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w Rzeszowie, w ramach programu „Praca dla więźniów". Umowa została zawarta na czas oznaczony 12 lat z możliwością przedłużenia na kolejne 10 lat.

Dodatkowo, w związku z zawarciem umowy dzierżawy, 8 lutego 2021 r. zawarto umowę o zatrudnieniu odpłatnym skazanych. W umowie Dzierżawca zadeklarował zatrudnienie, docelowo, w hali produkcyjnej oraz magazynowej 600 osób. Należy zauważyć, że zatrudnienie osadzonych w zadeklarowanej liczbie stanowiło i stanowi około połowy zaludnienia jednostki penitencjarnej, co już w dniu zawierania umowy należało uznać za warunek trudny, jeśli w ogóle możliwy do spełnienia.

W aneksie do umowy z 23 grudnia 2022 r. finalnie ograniczono plan zatrudnienia osadzonych z pierwotnych 600 do 30 osób, co było zdecydowanie niekorzystne dla Służby Więziennej.

Wydzierżawiający pismem z 24 lipca 2024 r., na podstawie § 9 ust. 2 pkt 5 zawartej umowy dzierżawy, wypowiedział i rozwiązał ww. umowę bez zachowania okresu wypowiedzenia z wyłącznej winy dzierżawcy w związku z naruszeniem obowiązków wynikających z treści zawartej umowy, w tym z powodu postępowania dzierżawcy sprzecznego z art. 698 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. *Kodeks cywilny*, który stanowi, że bez zgody wydzierżawiającego dzierżawca nie może oddawać przedmiotu dzierżawy osobie trzeciej do bezpłatnego używania ani go poddzierżawiać, a w razie naruszenia powyższego obowiązku wydzierżawiający może dzierżawę wypowiedzieć bez zachowania terminów wypowiedzenia.

Za wypowiedzeniem umowy przemawiał również fakt prowadzenia, bez uzyskania pisemnej zgody, na terenie hali produkcyjnej, znajdującej się na terenie ścisłym Zakładu Karnego w Rzeszowie, działalności gospodarczej niezgodnej z przedmiotem umowy w postaci segregowania przez podmiot trzeci rzeczy stanowiących zwroty zakupów dokonanych w sklepach internetowych, wśród których znajdowały się przedmioty mogące stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej. Pracę na stanowiskach pracy związanych z wyżej wymienioną działalnością wykonywały osoby pozbawione wolności bez odpowiedniego uprzedniego przeszkolenia, z naruszeniem zasad bhp i medycyny pracy.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej 19 września 2024 r. w związku z nieprawidłowościami związanymi z zawarciem umowy dzierżawy między Zakładem Karnym w Rzeszowie a firmą PPHU „GOLBALUX" Sp. z o.o. złożył zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa.

Ad 4

W przypadku przedsiębiorstwa POMET we Wronkach, organy prokuratury prowadzą aktualnie postępowanie w związku z zawiadomieniem o możliwości popełnienia przestępstwa, które złożone zostało przez Centralne Biuro Antykorupcyjne. Zawiadomienie złożono w wyniku stwierdzonych przez ten organ rażących nieprawidłowości w funkcjonowaniu tego przedsiębiorstwa.

Dodatkowo, Dyrektor Generalny Służby Więziennej przygotowuje się do skierowania kolejnego zawiadomienia dotyczącego działania tego przedsiębiorstwa w związku z ujawnieniem w wyniku przeprowadzonego audytu, że byłe kierownictwo POMET we Wronkach przekazywało do Centralnego Zarządu Służby Więziennej nieprawdziwe dane na temat sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. Przedstawianie nierzeczywistego obrazu firmy, w szczególności poprzez zawyżenie wyniku finansowego za 2022 rok w sprawozdaniu finansowym o ponad 12 mln zł, uniemożliwiło Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej, który sprawuje bezpośredni nadzór nad przedsiębiorstwem podjęcie odpowiednich kroków naprawczych.

Zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa skierowano także w odniesieniu do PPO w Sieradzu (wcześniej PPO Rakon w Raciborzu), w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami w sprawie nienależnych wypłat nagród dla byłego kierownictwa tego przedsiębiorstwa. W przedsiębiorstwie trwa kontrola Ministerstwa Sprawiedliwości.

W Polskiej Grupie SW wykryto nieprawidłowości związane z remontem przeprowadzanym w Prokuraturze Krajowej W maju br. Dyrektor Generalny Służby Więziennej złożył w tej sprawie zawiadomienie do organów ścigania. Ma to związek z działalnością Mazowieckiej Instytucji Gospodarki Budżetowej MAZOWIA, która w wyniku połączenia weszła w skład Polskiej Grupy SW. Chodzi o umowy zawarte w okresie 2018-2019 z uprzednim kierownictwem Prokuratury Krajowej. Umowy zawarte były na roboty budowlane wykonywane w obiekcie Prokuratury Krajowej przy ul. Postępu 3 w Warszawie. Postępowanie w powyższej sprawie prowadzone było niezgodnie z przepisami ustawy Prawo Zamówień Publicznych, w zakresie oszacowania wartości zamówienia poprzez jego zawyżenie i trybu wyłonienia finalnych wykonawców prac. Działania te mogły stanowić obejście przepisów ustawy.

Jak wskazano wcześniej Dyrektor Generalny Służby Więziennej 19 września 2024 r. złożył zawiadomienie do prokuratury w związku z nieprawidłowościami związanymi z zawarciem umowy dzierżawy między Zakładem Karnym w Rzeszowie, a firmą PPHU „GOLBALUX" Sp. z o.o. W zawiadomieniu wskazano m.in. poprzednie kierownictwo Służby Więziennej i kierownictwo Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Rzeszowie oraz Zakładu Karnego w Rzeszowie.

Ad 5

Obecnie w przywięziennych zakładach pracy trwają jeszcze audyty i kontrole, o których była mowa na wstępie. Materiał zgromadzony w wyniku tych działań będzie stanowić podstawę do przeprowadzenia dalszych analiz, w tym także dotyczących możliwości usprawnienia mechanizmów kontrolnych i nadzorczych, tak by stanowiły one realną odpowiedź na możliwe do zidentyfikowania ryzyka.

Przedsiębiorstwa przywięzienne funkcjonują w oparciu o ustawę z dnia 25 września 1981 r. *o przedsiębiorstwach państwowych* (Dz.U. z 2023 r., poz. 437). Oznacza to, że przedsiębiorstwo jest samodzielnym, samorządnym i samofinansującym się przedsiębiorcą posiadającym osobowość prawną. Organ przedsiębiorstwa (w przypadku PZP - dyrektor przedsiębiorstwa), samodzielnie podejmuje decyzje oraz organizuje działalność we wszystkich sprawach przedsiębiorstwa, zgodnie z przepisami prawa i w celu wykonania zadań przedsiębiorstwa. Dyrektor przedsiębiorstwa zarządza przedsiębiorstwem i reprezentuje je na zewnątrz, podejmuje decyzje samodzielnie i ponosi za nie odpowiedzialność.

Warto także zauważyć, że zgodnie z art. 64 wspomnianej ustawy, w razie doznania szkody z powodu wykonania decyzji organu sprawującego nadzór, przedsiębiorstwo może żądać od tego organu odszkodowania. Powyższe wskazuje, że rozwiązań należy poszukiwać przede wszystkim w zapewnieniu odpowiedniego doboru kadry kierowniczej przedsiębiorstw, gwarantującego możliwie wysokie jej kompetencje, natomiast w obszarze nadzoru należy koncentrować się na ewentualnym usprawnieniu organizacyjnym kontroli.

Z wyrazami szacunku

Maria Ejchart
Podsekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/